

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Vijfjarig werkprogramma Omgevingsrapportage 2023 – 2027

Samenvatting

Voorliggend vijfjarig werkprogramma (2023-2027) voor omgevingsrapportage is opgemaakt in uitvoering van het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake het Milieubeleid (DABM). Het Departement Omgeving geeft met dit programma invulling aan de decretaal verankerde taak om een **continue rapportage** te voorzien waarbij **toestandsbeschrijving, beleidsevaluatie en toekomstverkenning** over minstens het **milieu** en de **ruimtelijke ordening** in Vlaanderen centraal staan.

Hiervoor kan gesteund worden op de expertise, praktijken en netwerken die werden opgebouwd bij **MIRA**¹ en **RURA**². Er wordt eveneens ingezet op **samenwerking** met entiteiten binnen en buiten het beleidsdomein Omgeving, en afgestemd met andere rapportageopdrachten. Het is de ambitie om milieu en ruimte in één verhaal samen te brengen, over de klassieke omgevingsthema's heen te kijken en verbanden te leggen.

Het object van de rapportage is de **fysieke leefomgeving**, waarbij ruimte en milieu met elkaar worden verbonden en geïntegreerd, om een **overkoepelende analyse van de omgeving** in Vlaanderen op strategisch niveau te voorzien.

Het proces van omgevingsrapportage zal uitwerking vinden via **diverse types van producten**:

- **Overkoepelende producten**
 - o een indicatorenset omgevingsrapportage: een selectie indicatoren die een overkoepelend beeld geeft van de leefomgeving in Vlaanderen (permanent online gepubliceerd en regelmatig geactualiseerd)
 - o een recurrent (om de 5 jaar) overkoepelend omgevingsrapport
- **Deelproducten**
 - o Uitgewerkt als indicator- of thematische rapporten die op inhoudelijk integrerende manier dieper zullen ingaan op specifieke beleidsuitdagingen of thema's

Het **totaal van deze producten** zal instaan voor de decretaal vastgelegde uitwerking van de omgevingsrapportage.

¹ Milieurapport Vlaanderen, <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/mira-milieurapport-vlaanderen>

² Ruimterapport Vlaanderen, <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/ruimterapport>

Er wordt gekozen voor een deels **rollend programma** waarbij de overkoepelende producten vorm geven aan het continue karakter van de rapportageopdracht en waarmee op **middellange termijn** vooruit wordt gekeken. Daarnaast is ruimte voorzien om deelproducten **flexibel** op te maken, om op **kortere termijn** te kunnen inspelen op actuele rapportagenoden.

Om dit te realiseren wordt onderhavig **werkprogramma** voorzien, dat is uitgewerkt rond een inhoudelijk kader waarbij ruimtelijke en milieudoelstellingen worden geïntegreerd en samengebracht met sociale en economische aspecten van het omgevingsbeleid. Het kader vertrekt vanuit de uitdagingen ‘**Goed en gezond leven binnen de grenzen van de planeet**’ en ‘**Duurzame ruimtelijke ontwikkeling**’, gerealiseerd door middel van het ondersteunend kader en instrumentarium.

Het **proces** dat bij de opzet van de omgevingsrapportage hoort, wordt ondersteund door een **stakeholderplatform** dat in oprichting is, en dat strategische begeleiding kan bieden. Een grote verscheidenheid aan stakeholders wordt hierbij betrokken, waardoor de maatschappelijke en wetenschappelijke betrokkenheid gegarandeerd wordt.

1. INLEIDING

Voorliggend vijfjarig werkprogramma (5JWP) wordt opgemaakt in uitvoering van het DABM en de recente wijziging van het decreet rond milieu- en ruimterapportage³. Het decreet strekt ertoe om de rapportage van minstens milieu en ruimtelijke ordening te voorzien. Het is de beleidsambitie om de milieu- en ruimterapportage hierbij samen te voegen en te laten uitgroeien tot een integrale omgevingsrapportage⁴.

Hierbij is voorzien dat het Departement Omgeving instaat voor de opmaak van een meerjarig werkprogramma. Om het Departement Omgeving in deze nieuwe opdracht te ondersteunen, werd door de afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO) een studie uitbesteed aan de Universiteit Antwerpen (Crabbé & Meyermans, 2021⁵). Over het ontwerp van vijfjarig werkprogramma werd advies gegeven door de Strategische Adviesraad voor Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed (SARO) op 26 oktober 2022 en door de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), met een gezamenlijk advies op 31 oktober 2022. Het definitief programma wordt meegedeeld aan de Vlaamse Regering en gepubliceerd op de website van het Departement Omgeving.

Hoewel verder gebouwd kan worden op de expertise, praktijken en netwerken van de milieu- en ruimterapportering (MIRA en RURA), is de omgevingsrapportage (OR) een nieuw gegeven. Dit biedt nieuwe kansen om op een integrerende manier naar de Vlaamse omgeving te kijken.

³ Decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, Afdeling 2 Milieuplanning op gewestelijk niveau, Onderafdeling 1 Rapportage. Gewijzigd op 4 december 2020 door het decreet houdende de aanpassing van diverse decreten met betrekking tot de omvorming van het Vlaams Energieagentschap tot het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, tot integratie van opdrachten inzake klimaat van het Departement Omgeving in dit Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, tot integratie van opdrachten inzake lucht van het Departement Omgeving in de Vlaamse Milieumaatschappij en houdende rapportage door het Departement Omgeving.

⁴ Memorie van toelichting, Ontwerp van decreet houdende aanpassing van diverse decreten met betrekking tot de omvorming van het Vlaams Energieagentschap tot het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, tot integratie van opdrachten inzake klimaat van het Departement Omgeving in dit Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, tot integratie van opdrachten inzake lucht van het Departement Omgeving in de Vlaamse Milieumaatschappij en houdende rapportage door het Departement Omgeving.

⁵ Crabbé, A., & Meyermans, A. (2021) Proces- en inhoudelijke ondersteuning bij de voorbereiding van de omgevingsrapportage door het departement Omgeving, in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving, Departement Omgeving. <https://www.vlaanderen.be/publicaties/proces-en-inhoudelijke-ondersteuning-bij-de-voorbereiding-van-de-omgevingsrapportage-door-het-departement-omgeving-eindrapport>

2. OMGEVINGSRAPPORTAGE: WAT IS HET?

A. DECRETALE BEPALINGEN

Art. 2.1.3 DABM vermeldt:

De rapportage omvat minstens :

- 1° een beschrijving, analyse en evaluatie van de bestaande toestand van het milieu en de ruimtelijke ordening;
- 2° een beschrijving, analyse en evaluatie van het tot dan toe gevoerde milieubeleid voor zover dit relevant is voor de toetsing van de resultaten van het gevoerde milieubeleid aan de in de milieuregelgeving of de milieuplanning vastgestelde beleidsdoelstellingen;
- 2°/1 een beschrijving en evaluatie van het tot dan toe gevoerde ruimtelijk beleid in het licht van de doelstellingen, vermeld in artikel 1.1.4 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening;
- 3° een beschrijving van de verwachte ontwikkeling van het milieu en ruimtelijke ordening bij ongewijzigd beleid en bij gewijzigd beleid volgens een aantal relevant geachte scenario's.

Verder bepaalt art. 2.1.4. §1 DABM dat de omgevingsrapportage continu dient te gebeuren op grond van een meerjarig werkprogramma.

Het decreet strekt er dus toe dat het drieluik van **toestandsbeschrijving, beleidsevaluatie en toekomstverkenning** inzake minstens **het milieu en de ruimtelijke ordening** in Vlaanderen op een continue manier op basis van een **meerjarig werkprogramma** moet worden uitgewerkt.

Er wordt een proces opgezet om deze aspecten op punt te stellen, voortbouwend op de expertise, praktijken en netwerken die vanuit de milieu- en ruimterapportage inhoudelijk, procesmatig en organisatorisch reeds tot stand zijn gebracht.

Dit proces wordt geduid in voorliggend vijfjarig werkprogramma.

B. TOESTANDSBESCHRIJVING, BELEIDSEVALUATIE EN TOEKOMSTVERKENNING

In uitvoering van het decreet wordt de rapportage uitgewerkt rond de deeltaken toestandsbeschrijving, beleidsevaluatie en toekomstverkenning. De rapportage streeft hierbij een gestructureerde, geïntegreerde, regelmatige en doelgerichte verwerking van data en indicatoren na.

Toestandsbeschrijving is het fundament van omgevingsrapportage. Deze beschrijving gebeurt aan de hand van feiten en cijfers en (waar mogelijk en relevant) een beoordeling van de voortgang ten opzichte van de beleidsdoelstellingen. De toestandsbeschrijving kan ook een analyse omvatten van de oorzaken en gevolgen van de vastgestelde toestand.

Beleidsvaluatie is de evaluatie van een specifiek beleidsveld (bodem, ruimte, natuur, ...), beleidsinstrument (juridisch, economisch, sociaal, ...) of type van gevoerd beleid (gebiedsgericht, geïntegreerd, doelgroepen, ...). Binnen de evaluatie kan de nadruk liggen op de toetsing van de beleidsprocessen, -doelstellingen of -resultaten.

Toekomstverkenning omvat de analyse van maatschappelijke ontwikkelingen en vraagstukken op middellange en lange termijn, leert omgaan met onzekerheden in het beleid en geeft een zicht op

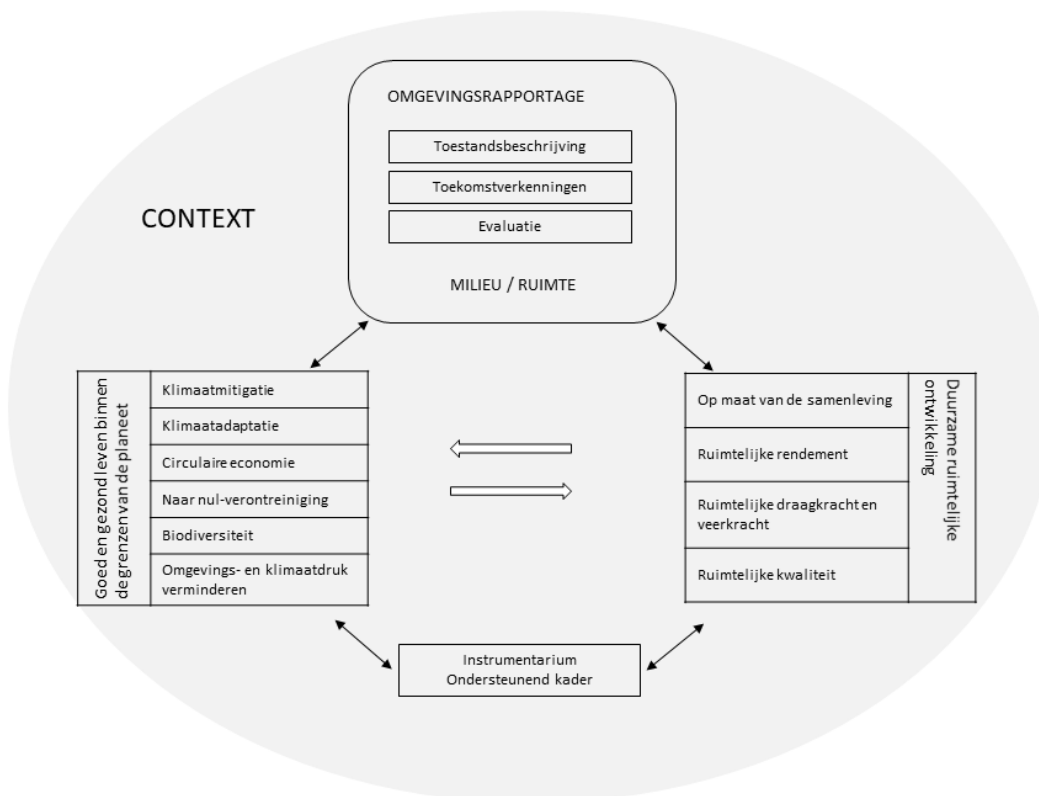
mogelijke handelingsperspectieven. De analyses kunnen zowel eerder kwalitatief (bv. beschrijving van trends, drijvende krachten en systemen) als kwantitatief (bv. doorrekening van opties) zijn.

De uitwerking van de drie deeltaken bouwt in eerste instantie voort op de expertise die doorheen de jaren is opgebouwd binnen MIRA en RURA. Door de inbedding van beide processen binnen het departement Omgeving wordt ook aansluiting gezocht bij de beleidsondersteunende opdrachten van het departement. In bijzonder betreft het de opdrachten inzake monitoring, evaluatie, onderzoek en toekomstverkenning, waar er heel wat synergiën mogelijk zijn.

C. MILIEU EN RUIMTELIJKE ORDENING

In eerste instantie zal –in navolging van het decreet– ingezet worden op **milieu en ruimtelijke ordening**.

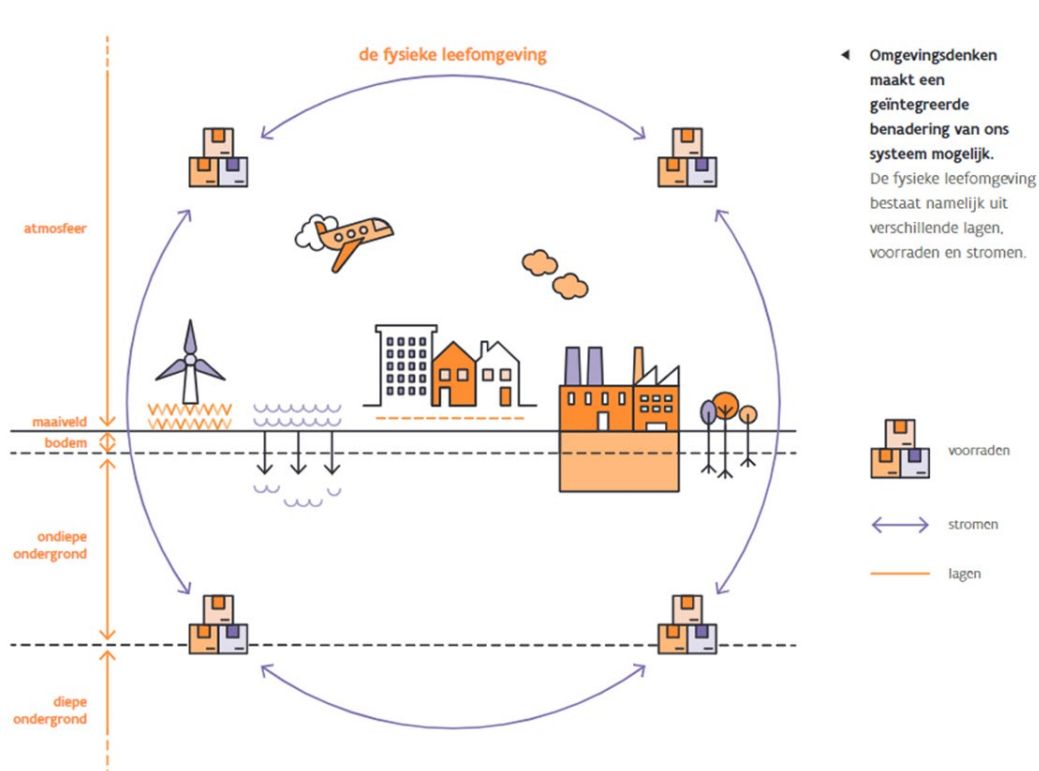
Figuur 1 geeft weer hoe het drieluik van **toestandsbeschrijving, beleidsevaluatie en toekomstverkenning** gelinkt wordt aan de generieke uitdagingen voor het Vlaamse beleid inzake milieu en de ruimtelijke ordening. Tevens zal gerapporteerd worden over hoe het beleid hierop inspeelt o.a. via het relevante instrumentarium en ondersteunend kader. Deze uitdagingen worden vertaald in een globaal doelstellingenkader dat de uitwerking van de rapportage richting zal geven. De omgevingsrapportage wordt uitgewerkt rekening houdend met de relevante maatschappelijke, technologische, politieke, economische, sociale, ... contextfactoren.

Figuur 1: Opzet van de omgevingsrapportage

Zoals geformuleerd in de Memorie van Toelichting bij het ontwerpdecreet, is de ambitie om milieu en ruimte in één verhaal samen te brengen, over de klassieke omgevingsthema's heen te kijken en verbanden ertussen te leggen. De uitdagingen op vlak van 'milieu' en 'ruimtelijke ontwikkeling' (Figuur 1) grijpen immers op veel vlakken op elkaar in.

De **fysieke leefomgeving** vormt het **voorwerp van de omgevingsrapportage**. Het concept 'fysieke leefomgeving' reikt handvaten voor het geïntegreerd denken⁶ in kader van de omgevingsrapportage. Leinfelder (2019)⁷ omschrijft de fysieke leefomgeving als een samenhangend systeem van lagen (diepe en ondiepe ondergrond, bodem, maaiveld, atmosfeer, ...) en van biotische en abiotische stromen tussen de voorraden van deze lagen (fauna, flora, water, nutriënten, grondstoffen, ...) (zie Figuur 2). Hiermee is 'omgeving' een begrip dat ruimte en milieu verbindt, en dat kan dienen om de twee concepten met elkaar te integreren. Het omgevingsbeleid gaat in essentie over de toestand van de fysieke leefomgeving in interactie met de samenleving (Departement Omgeving, 2019)⁸. Het doet o.a. uitspraken over het beheer van voorraden binnen de lagen, de kwaliteit van de stromen hiertussen en de wijze waarop de samenleving hierop kan of moet ingrijpen. Het omgevingsbeleid wordt daarbij geconfronteerd met een spanningsveld tussen maatschappelijke ontwikkelingen en de draagkracht van de fysieke leefomgeving. Ook de sociale en economische impact van het omgevingsbeleid wordt meegenomen.

Figuur 2: De fysieke leefomgeving, zie Ruimterapport 2021 (p. 329) op basis van Leinfelder (2019)

D. AFSTEMMING MET ANDERE RAPPORTAGEOPDRACHTEN

De fysieke leefomgeving is een zeer breed begrip, en het beleid en de samenleving worden geconfronteerd met veel en diverse omgevingsuitdagingen. Er bestaat reeds een brede waaier aan rapportages die bepaalde uitdagingen en doelstellingen belichten vanuit een specifieke invalshoek,

⁶ Zie ook het Ruimterapport 2021, Hoofdstuk 7: Conclusies voor het Omgevingsdenken (p.325-344)

⁷ Leinfelder, H. (2019). Beleidsplanning voor omgeving – reflecties vanuit een ruimtelijk beleidsperspectief. Expertenadvies.

⁸ Departement Omgeving. (2019). Omgevingsbeleid in Vlaanderen. Bruggen slaan voor een beter leefomgeving. Brussel.

zoals de rapporteringen over water, lucht, afval, natuur (NARA), landbouw (LARA), mobiliteit (MORA), ... De omgevingsrapportage wil naast dat aanbod van eerder thematische rapportages, een **complementaire, overkoepelende rapportering voorzien die op strategisch, integrerend niveau de toestand van de omgeving in Vlaanderen analyseert**. Door stromen te beschrijven en te analyseren worden kruisbewegingen en afstemming met deze andere domeinen en sectoren mogelijk. Er zal gestreefd worden naar maximale afstemming en benutting van synergiën met de andere rapportages bv. op vlak van inhoud en timing van onderzoek en evaluatie.

E. MEERJARIG WERKPROGRAMMA

Zoals geadviseerd in de Memorie van Toelichting bij het ontwerpdecreet, wordt gekozen voor een **vijfjarig werkprogramma (5JWP)** om de omgevingsrapportage uit te werken. Met deze termijn van vijf jaar is het mogelijk om zowel actuele zaken als elementen op middellange termijn mee te nemen. Vanuit huidige inzichten kan proactief gewerkt worden, met een doorzicht van vijf jaar. Huidig programma zal van start gaan begin 2023 en lopen tot eind 2027.

Als **opvolger van de milieu- en ruimterapportage** kan de omgevingsrapportage voortbouwen op de expertise, praktijken en netwerken die deze rapportages reeds tot stand hebben gebracht. Toch blijft de omgevingsrapportage een nieuw gegeven dat haar eigen stapsgewijze ontwikkeling zal doorlopen. Dit vijfjarig werkprogramma schetst hoe, vanuit een haalbare start, een **toekomstgericht** traject wordt uitgezet.

Inhoudelijk is het uitgangspunt dat er integrerend wordt gewerkt en met een brede blik naar omgeving wordt gekeken, waarbij de sociale en economische impact van het omgevingsbeleid wordt meegenomen. Dit zal uitgewerkt worden in de diverse producten van de omgevingsrapportage. **Procesmatig** zullen stappen gezet worden in hoe de omgevingsrapportage en haar producten uitgewerkt zullen worden. Een belangrijk element hierin is de uitbouw van **samenwerkingsverbanden en partnerschappen** met andere entiteiten, waardoor het mogelijk wordt om de omgevingsrapportage inhoudelijk te verruimen naar een volwaardige, omgevingsbrede omgevingsrapportage. Qua maatschappelijke en wetenschappelijke betrokkenheid zal beroep worden gedaan op een stakeholderplatform (zie Hoofdstuk 4. 'Maatschappelijke en wetenschappelijke betrokkenheid').

Er wordt gekozen voor een deels rollend programma waarbij de **overkoepelende producten**, nl. de indicatorenset en het overkoepelende omgevingsrapport (zie Hoofdstuk 3. 'Vijfjarig werkprogramma'), vorm zullen geven aan het continue karakter van de rapportageopdracht. Voor de invulling van deze overkoepelende producten wordt op **middellange termijn** vooruit gekeken, zowel voor de uitwerking van het actuele werkprogramma als voor het volgende 5JWP.

Daarnaast is ruimte voorzien om **deelproducten** flexibel op te maken en te publiceren, om op **kortere termijn** te kunnen inspelen op actuele rapportagenoden. Aldus wordt, binnen de randvoorwaarden voor een kwalitatieve rapportage, ingespeeld op ontwikkelingen in de toestand van de omgeving in Vlaanderen en op (nieuwe) beleidslijnen daarrond, zoals uitgezet door de Vlaamse Regering.

Voorliggend vijfjarig werkprogramma, inclusief de afzonderlijke producten, het doelstellingenkader en het ondersteunend proces, geeft de **nodige richting, maar met voldoende ruimte** om dit inhoudelijke en procesmatige groeitraject voor de omgevingsrapportage uit te zetten.

3. VIJFJARIG WERKPROGRAMMA: WAT GAAN WE DOEN?

Zoals decretaal bepaald zal de rapportage continu gebeuren en dit op basis van een vijfjarig werkprogramma. De resultaten van het **continue proces** rond omgevingsrapportage worden gecommuniceerd via diverse types van producten.

Hieronder vallen **overkoepelende producten**:

- o permanente, digitale publicatie van een indicatorenset
- o 5-jaarlijks overkoepelend omgevingsrapport

Deze worden aangevuld met **thematische deelproducten**, die op een integrerende manier dieper zullen ingaan op specifieke rapportagenoden.

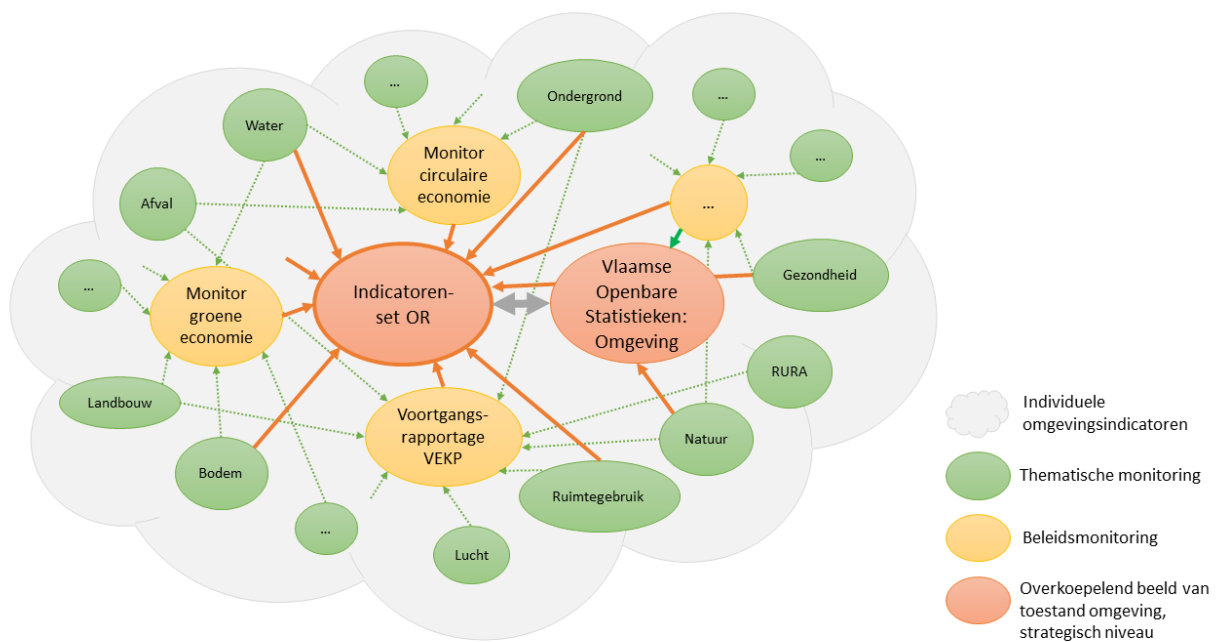
Doorheen deze set van producten zal het decretaal vastgelegde 3-luik van **toestandsbeschrijving, beleidsevaluatie en toekomstverkenning** worden uitgewerkt.

A. OVERKOEPELENDE PRODUCTEN

Indicatorenset omgevingsrapportage

De indicatorenset omgevingsrapportage moet toelaten om de decretale taak van **continue** toestandsrapportering binnen omgevingsrapportage kwaliteitsvol in te vullen. Daarnaast wil de omgevingsrapportage met deze indicatorenset ook mee invulling geven aan de actieve informatieverstrekking zoals geformuleerd in het Verdrag van Aarhus. De set zal gepubliceerd worden op de website voor indicatoren van het Departement Omgeving (<https://indicatoren.omgeving.vlaanderen.be>) en zal continu worden geactualiseerd. Een eerste selectie van bestaande indicatoren (20-30 indicatoren) zal in de eerste jaarhelft van 2023 op de website gepubliceerd worden, en wordt nadien geleidelijk verder aangevuld. Binnen het tijdsbestek van voorliggend vijfjarig werkprogramma zullen ook nieuw ontwikkelde indicatoren ter beschikking komen voor publicatie op de website. Er zal minstens jaarlijks gecommuniceerd worden over de indicatoren en de actualisatie ervan, bv. via de onderzoek-nieuwsbrief, een dashboard, aparte nieuwsbrief, infographics, ...

Het doel van de indicatorenset OR is om op **strategisch** niveau een overkoepelend beeld te geven van de toestand van de omgeving in Vlaanderen en van de vooruitgang die geboekt wordt in het realiseren van belangrijke omgevingsdoelstellingen. Het gaat hierbij om een **50-tal welgekozen indicatoren** die representatief zijn voor belangrijke omgevingsuitdagingen in Vlaanderen.

Figuur 3: Positionering van de indicatorenset OR ten opzichte van het omgevingsindicatoren-landschap.

De indicatorenset OR wil hiermee **complementair** zijn aan de bestaande en geplande indicatorrapportages die een thematische insteek hebben (bv. natuurindicatoren door INBO; water-, lucht- en klimaatindicatoren door VMM; bodem-, afval- en materiaalindicatoren door OVAM, ...) of die gekoppeld zijn aan een specifiek beleidsconcept (bv. monitor groene economie, monitor circulaire economie, ...), een beleidsplan (bv. voortgangsrapportage Vlaams Energie- en Klimaatplan, het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, ...) of ander doelstellingenkader (bv. Vizier 2030, Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling, ...). De indicatorenset OR is eveneens complementair aan de Vlaamse Openbare Statistieken m.b.t. omgeving. Waar Statistiek Vlaanderen inzet op een pure beschrijving van de staat van Vlaanderen, wil de omgevingsrapportage aan de hand van de indicatorenset OR het overkoepelend verhaal brengen achter de indicatoren en de toetsing maken over de voortgang ten aanzien van de doelstellingen voor het omgevingsbeleid.

Er wordt gestreefd naar **maximale afstemming** met de indicatoren in de thematische, beleidsmatige en andere indicatorrapportages, inclusief de Vlaamse Openbare Statistieken en Europese rapportage verplichtingen.

Figuur 3 toont schematisch de positionering van de indicatorenset OR binnen het omgevingsindicatoren-landschap. Eenzelfde indicator kan ingezet worden voor verschillende rapporteringsdoelstellingen en de indicatorenset OR zal ook grotendeels putten uit de andere indicatorensets.

De indicatorenset OR wordt ingevuld op basis van het inhoudelijk kader voor omgevingsrapportage (zie Figuur 1). Dit betekent dat de selectie van indicatoren voor de indicatorenset OR invulling zal geven aan de globale doelstellingen 'duurzame ruimtelijke ontwikkeling' enerzijds en 'goed en gezond leven binnen de grenzen van de planeet' anderzijds.

Net als de doelstellingen houdt de selectie van indicatoren rekening met de specifieke context in Vlaanderen. Bijkomend wordt ook afgestemd met de Europese situatie. Zeer concreet kan voor de selectie van de indicatoren afgestemd worden op het Monitoring Framework van het *8th Environmental Action Program (8EAP)*. De indicatorenset van het 8EAP Monitoring Framework bestaat uit 26 indicatoren en is samengesteld met het expliciete doel om beleidsmakers te informeren over de vraag of het huidige beleid ambitieus genoeg is om de Europese doelstellingen voor 2030 en 2050 te halen. Door af te stemmen op het 8EAP Monitoring Framework voor de selectie van de indicatorenset OR, bestaat ook de mogelijkheid om indicatoren van de omgevingsrapportage te benchmarken en te vergelijken met de situatie elders in Europa.

Het is echter nodig om een vertaalslag uit te voeren van de Europese doelstellingen en indicatoren naar de **Vlaamse context**. Zo zijn er een aantal uitdagingen die uniek zijn voor Vlaanderen, is er misschien een andere invulling van bepaalde indicatoren nodig die representatiever is voor de Vlaamse situatie, zijn bepaalde indicatoren nog niet beschikbaar, ...

De **selectie** van indicatoren zal in de eerste plaats gebaseerd zijn op inhoudelijke criteria, maar kan niet volledig los gezien worden van praktische aspecten zoals beschikbare middelen en samenwerking met andere organisaties die indicatoren aanbieden. Indien nodig zal externe expertise aangesproken worden.

Er wordt naar gestreefd om de **FAIR-principes** (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable data) toe te passen voor data en indicatoren, in eerste instantie bij interne data- en indicatorenontwikkeling, door open over de gebruikte data te communiceren en deze vrij toegankelijk aan te bieden.

Door de indicatorenset OR te koppelen aan het doelstellingskader voor omgevingsrapportage vormt het een **samenhangend geheel** met de overige producten, en kan het mee insteek geven voor het inhoudelijk invullen van andere types producten van de omgevingsrapportage, bv. toestandsbeschrijving in een deelproduct of overkoepelend omgevingsrapport.

Overkoepelend Omgevingsrapport

Dit vlaggenschip-product rapporteert periodiek over de toestand van de omgeving, op een **integreerde** manier en vanuit een **overkoepelend** kader. Een dergelijk type rapport is – net als de indicatorenset OR – belangrijk voor het bewaren van het overzicht over de verschillende dimensies van omgeving. Het is een instrument dat in staat stelt om linken te leggen tussen omgevingsthema's.

Een omgevingsrapport beschrijft en verklaart de evolutie van de toestand van de omgeving, geeft aan in hoeverre Vlaanderen op het juiste spoor zit om de middellange en langtermijn-omgevingsdoelstellingen te realiseren.

Het overkoepelend omgevingsrapport wordt om de vijf jaar gepubliceerd, een eerste keer eind 2027.

B. DEELPRODUCTEN

Aanvullend op de overkoepelende producten worden ook **deelproducten** uitgewerkt. Op deze manier kan een concreet thema meer specifiek worden gerapporteerd. De uitwerking van deelproducten is een opstap naar de opmaak van het overkoepelend omgevingsrapport.

Deze deelproducten kunnen in verschillende vormen en formaten uitgewerkt worden: als **indicatorrapporten** of als **thematische rapporten** (bijvoorbeeld een **handhavingsrapport**).

Indicatorrapporten vertrekken vanuit een aantal indicatoren om een diepgaandere analyse van een bepaald thema te voorzien. Hierbij wordt gekeken naar de indicatoren van de indicatorenset OR, maar ook overige indicatoren die aan het thema verbonden zijn komen aan bod of kunnen in het kader van het betreffende rapport ontwikkeld worden. In deze rapporten ligt de focus op de analyse van cijfers en hun context.

Thematische deelrapporten omvatten een **integreerde rapportage** van een specifiek beleidsthema. Het integrerende karakter kan inhoudelijk zijn, bv. door een topic thema- of sectoroverschrijdend te benaderen, of methodologisch, waarbij toestandsbeschrijving, evaluatie van het beleid en toekomstverkenningen gecombineerd worden.

De deelproducten zijn maatwerk: de specifieke doelgroep, timing, proces en communicatie kunnen variëren. Om flexibel in te kunnen spelen op o.a. de actualiteit, de beleidskalender, de behoeften van

de doelgroepen, worden de thema's en de publicatiedatums niet van tevoren vastgelegd in het 5JWP.

De timing voor **publicatie** zal (mee) bepaald worden door de beoogde impact. Dit kan een *window of opportunity* in de Vlaamse of Europese beleidskalender zijn, waarbij een rapport input kan geven voor een concrete beslisstap. Impact kan ook bereikt worden door antwoord te bieden op een specifieke vraag vanuit de maatschappij, de politiek of een opkomende omgevingsproblematiek. Deelproducten kunnen zowel een agenderende functie hebben en proactief worden gepland, of als antwoord op een acute vraag of behoefte reactief opgesteld worden.

Interne en externe **samenwerking** zal uitgebouwd worden voor zowel de selectie van de thema's als het uitwerken van deze rapporten. De verschillende entiteiten binnen en buiten het Beleidsdomein Omgeving als externe stakeholders zullen hierbij betrokken worden (zie ook Hoofdstuk 4. 'Maatschappelijke en wetenschappelijke betrokkenheid').

De **communicatiestrategie** rond deze deelproducten zal telkens op maat toegepast worden, in samenwerking met het Team Communicatie van het Departement Omgeving.

C. KWALITEITSBEWAKING

Kwaliteitsborging is essentieel voor de producten van de omgevingsrapportage en zal worden ingebouwd via verschillende processen. De producten worden telkens geschreven door de desbetreffende **experten**.

Een **lectorenproces** wordt voorzien bij de opmaak van een rapport, om de wetenschappelijke kwaliteit te bewaken en een breed draagvlak en doorwerking te verzekeren. Lectors worden vanaf het begin van het proces betrokken, en hebben op die manier inspraak op hoe een thema best wordt uitgewerkt. Lectors zijn niet betrokken bij de rest van het proces, zodat ze onafhankelijk van het gevoerde proces opmerkingen kunnen geven.

4. MAATSCHAPPELIJKE EN WETENSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID

Het is essentieel een brede waaier van actoren te betrekken bij de wijze waarop de omgevingsrapportage de komende jaren verder vorm zal krijgen. Dit geldt eveneens voor de realisatie van de specifieke producten van de omgevingsrapportage. Binnen de werking van MIRA en RURA waren hiertoe stuur- of adviesgroepen voorzien, en werden er partnerschappen en reviewprocessen opgezet. Gegeven de nieuwe en brede opdracht omgevingsrapportage dienen deze overleg- en adviesstructuren minstens te worden herzien met het oog op een optimale ondersteuning van de omgevingsrapportage.

We opteren ervoor om deze structuren te herbekijken in samenhang met de wijze waarop het Departement Omgeving zich zal organiseren om het contact met buitenwereld/gebruikers te verzorgen. Het DOMG is hiertoe in het najaar van 2022 een proces gestart met als eerste stappen een interne oefening tot strategische profilering van het DOMG en het uitvoeren van een stakeholdermapping.

In het eerste kwartaal van 2023 wordt een **Stakeholderplatform** opgericht met als doel DOMG te verbinden met de relevante stakeholders bij het uitwerken van de onderzoeksopdrachten van het DOMG in het algemeen en van de omgevingsrapportage in het bijzonder. Het platform krijgt geen sturende of coördinerende rol, maar moet het DOMG versterken, o.a. via het bewaken van de

maatschappelijke relevantie en het inbrengen van inhoudelijke, methodische en deontologische expertise.

Ook op **ambtelijk niveau** zal omgevingsrapportage zich laten adviseren. In eerste instantie wordt hiertoe gebruik gemaakt van reeds bestaande netwerken binnen de administratie.

Concreet zullen stakeholders via het platform en de bestaande netwerken mee vorm geven aan het rollend karakter van het werkprogramma, door het aangeven van onderwerpen voor thematische producten, prioriteiten voor de onderzoeksagenda, suggesties voor de aard van op te maken producten, timing van thema's en producten, ...

Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR